

УДК 324.95

Благодарний Андрій Миколайович –

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Національної академії Служби безпеки України

Andrii M. Blahodarnyi –

doctor of Law, Professor, Professor at the Department
of General Law Disciplines,
National Academy of Security Service of Ukraine
(22 Mykhaila Maksymovycha Street, Kyiv, 03022, Ukraine)

Викладацька діяльність у випадку сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності публічних службовців в контексті запобігання конфлікту інтересів: адміністративно-правовий аспект

Статтю присвячено дослідженню специфіки правового регулювання обмежень сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності публічних службовців в контексті запобігання конфлікту інтересів у випадку здійснення викладацької діяльності. Проаналізовано зміст закріплених у вітчизняному законодавстві стрижневих дефініцій «викладацька діяльність», «сумісництво», «приватний інтерес», «реальний конфлікт інтересів» й «потенційний конфлікт інтересів», розкрито їх ознаки. Встановлено, що обмеження щодо сумісництва можуть передбачатися (1) законодавством, (2) колективним договором або (3) угодою сторін. Встановлено, що викладацька діяльність є видом інтелектуальної і творчої діяльності, що спрямована на одержання, поширення, використання нових знань, фахових навичок, їх практичне застосування. Сформульовано тезу, що обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, які пов'язані із конфліктом інтересів, для певних категорій публічних службовців, посадових осіб юридичних осіб публічного права, у тому числі і посадових осіб сфери охорони здоров'я, діють по-різному, і це залежить від покладених на них функцій та завдань.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, конфлікт інтересів, обмеження, викладацька діяльність, запобігання конфлікту інтересів, врегулювання конфлікту інтересів, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, державні службовці, охорона здоров'я.

A.M. Blahodarnyi Teaching Activity in the Case of Part-Time Employment and Combination with Other Activities of Public Servants in the Context of Preventing Conflicts of Interest: Administrative and Legal Aspects

The article is devoted to the legal regulation of restrictions on part-time employment and combination with other types of activities of public servants in the context of preventing conflicts of interest in the case of teaching. The content of the core definitions “teaching activity”, “part-time employment”, “private interest”, “real conflict of interest” and “potential conflict of interest” fixed in the domestic legislation is analyzed, their features are disclosed. It has been established that compatibility restrictions may be provided for by (1) legislation, (2) a collective agreement, or (3) an agreement between the parties. It is emphasized that measures to prevent and resolve conflicts of interest in the event of limiting part-time employment and combining with other types of activities do not apply to all entities that are subject to the Law of Ukraine “On the Prevention of Corruption”, but only to those that belong to the category of persons authorized to performance of functions of the state or local self-government, with particular exceptions. It has been established that teaching activity is a kind of intellectual and creative activity aimed at obtaining, disseminating, using new knowledge, professional skills, and their practical application. It is disclosed that teaching activity refers to activities that have the following characteristics: (1) is aimed at the formation of knowledge, other competencies, worldview, development of intellectual and creative abilities, emotional-volitional and/or physical qualities of applicants

for education; (2) permitted types of paid activities the subject of the relevant activity is a pedagogical (scientific and pedagogical) worker, a self-employed person (except for persons to whom such a form of teaching activity is prohibited by law) or another natural person on the basis of an appropriate labor or civil law contract; (3) the legal basis for the implementation of such activities is an employment or civil law contract; (4) the subject to whom the relevant activity is directed is an applicant for education in the understanding of the law. The thesis is formulated that restrictions on compatibility and combination with other types of activities related to a conflict of interest for certain categories of public servants, officials of legal entities of public law, including officials in the healthcare sector, operate differently, and this depends on the their functions and tasks.

Keywords: *administrative and legal support, conflict of interest, restriction, teaching, prevention of conflict of interest, settlement of conflict of interest, prevention and settlement of conflict of interest, civil servants, healthcare.*

Постановка проблеми. Забезпечення належного організаційно-правового врегулювання конфлікту інтересів є стратегічним пріоритетом антикорупційної діяльності органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства. Важливе значення реформування антикорупційного законодавства та розбудови антикорупційної інституційної основи нормативно визначено безумовним пріоритетом в Україні та державах-членах Європейського Союзу [1, с. 261]. У межах нівелювання виникнення корупційних ризиків в публічно-владній діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, особлива увага приділяється врегулюванню обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, які пов'язані із конфліктом інтересів. До таких зон корупційного ризику безперечно відносяться такі сфери, як правоохоронна, охорони здоров'я, земельна, освітня, податкова, митна, державних закупівель та державної служби [2]. У Державній антикорупційній програмі на 2023-2025 роки констатується недосконалість правової регламентації заборон та обмежень сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, які пов'язані із конфліктом інтересів [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі праці були присвячені вивченню адміністративно-правового забезпечення запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності судової влади [1], запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як способу протидії корупції [4], конфлікту інтересів у сфері публічної служби [5, с. 407- 427], антикорупційних заборон та обмежень у діяльності поліцейських в Україні

[6], правового врегулювання конфлікту інтересів в системі антикорупційного права [7], поєднання публічної служби з іншими видами діяльності та конфлікту інтересів [8] та ін. Комплексний аналіз цих наукових досліджень дає підстави стверджувати, що в адміністративно-правовій науці не сформувалося традиції системного дослідження стану правового забезпечення обмежень суміщення та сумісництва в умовах виникнення конфлікту інтересів.

Мета статті – осмислення стану адміністративно-правового забезпечення окремих видів діяльності публічних службовців у випадку обмеження суміщення та сумісництва в умовах виникнення конфлікту інтересів, зокрема викладацької діяльності.

Виклад основного матеріалу. Серед основних нормативно-правових актів, які регламентують правила обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності у осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, є Конституція України, Закон України «Про запобігання корупції», Закон України «Про освіту», методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 р. № 13 «Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції» [9] та ін. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII вказує на обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності для осіб, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 цього Закону. Цим особам заборонено займатися іншою оплачуваною (крім викладацької, наукової та творчої діяльності,

медичної практики, інструкторської та суддівської практики зі спорту) або підприємницькою діяльністю, якщо інше не передбачено Конституцією або законами України (п. 1 ч. 1 ст. 25) [10]. Отже, обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, які пов'язані із конфліктом інтересів, для певних категорій публічних службовців, посадових осіб юридичних осіб публічного права, у тому числі посадових осіб сфери охорони здоров'я, діють по-різному, і це залежить від покладених на них функцій та завдань.

Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 120 Конституції України [11] члени Кабінету Міністрів України, керівники центральних та місцевих органів виконавчої влади не мають права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової та творчої у позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради підприємства чи організації, що має на меті одержання прибутку. Так, у Законі України «Про статус народного депутата України» від 17.11.1992 р. № 2790-XII [12] вимоги щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності дозволяють народному депутату України займатися викладацькою діяльністю у вільний від виконання обов'язків народного депутата час. Не має права взагалі займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю Президент України (ч. 4 ст. 103 Конституції України) [11].

Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII не визначає поняття «конфлікт інтересів», законодавець надає його розуміння через його види «реальний конфлікт інтересів» й «потенційний конфлікт інтересів». Зокрема, дефініція «реальний конфлікт інтересів» – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень; термін «потенційний конфлікт інтересів» – наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на

вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень; приватний інтерес – будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі той, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях [10]. Не існує єдиного підходу в розумінні терміну конфлікт інтересів в наукових джерелах. Зокрема, О.М. Шевчук вказує, що конфлікт інтересів у публічних службовців – це ситуація, за якої публічний службовець, виконуючи свої обов'язки, має приватний інтерес (особисту заінтересованість), який хоча й не обов'язково викликає прийняття неправомірного рішення або вчинення неправомірного діяння у сфері публічної служби, але здатне до цього призвести у випадку прийняття рішень, або вчинення чи невчинення дій під час виконання службових повноважень [5, с. 425]. Складовими конфлікту інтересів (реального, потенційного), виступають: (1) приватний інтерес, (2) дискреційні службові або представницькі повноваження (при цьому мають значення і професійні обов'язки публічного службовця, і його повноваження як керівника), (3) наявність суперечності між приватним інтересом та повноваженнями [9], [10].

Розкриємо зміст дефініції «викладацька діяльність», яку дозволено суміщати у своїй діяльності в межах основної роботи, у осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, з метою подальшого з'ясування варіантів виникнення відповідних конфліктів інтересів. Стосовно змісту терміну «викладацька діяльність» Згідно положень Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII викладацьку діяльність визначено як діяльність, яка спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-вольових та/або фізичних якостей здобувачів освіти (лекція, семінар, тренінг, курси, майстер-клас, вебінар тощо), та яка провадиться педагогічним (науково-педагогічним) працівником, самозайнятою особою (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності

заборонена законом) або іншою фізичною особою на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору (ч.4 ст.1 Закону України «Про освіту») [13]. Відмітимо, що питання професійних компетентностей у закладах юридичної освіти уже звертали уваги окремі дослідники в юридичній літературі [14], [15] та ін. Варто вказати, що невід’ємними складниками системи освіти на законодавчому рівні передбачені наступні їх види: дошкільна освіта; повна загальна середня освіта; позашкільна освіта; спеціалізована освіта; професійна (професійно-технічна) освіта; фахова передвища освіта; вища освіта; освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта (ст.10) [13].

Наприклад, на практиці є часті випадки порушення проваджень у справах про адміністративні проступки, пов’язані з корупцією, передбачені ст. 172-4 КУпАП [16] (у тому числі за ініціативи Національного агентства з питань запобігання корупції, далі - НАЗК), стосовно суміщення діяльності публічних службовців з викладацькою діяльністю у випадку роботи в якості голів державних екзаменаційних комісій в закладах вищої освіти. Основний чинник направлення до суду протоколів про адміністративні правопорушення у цих випадках полягає у тому, що спеціально уповноважені суб’єкти, такі як НАЗК, Національна поліція України, прокуратура вказують, що оплата праці за роботу в якості голови державної екзаменаційної комісії здійснюється не тільки за його викладацьку діяльність (приймання екзаменів, захист дипломних, кваліфікаційних робіт), але й за організаційну, у тому числі контрольну, роботу в якості голови, що не є власне викладацькою діяльністю [17, с.239].

Згідно з вимогами ст. 102-1 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) [18] та ст. 19 Закону України «Про оплату праці» [19] сумісництвом вважається виконання працівником, крім основної, іншої оплачуваної роботи на умовах трудового договору у вільний від основної роботи час на тому самому або іншому підприємстві, в установі, організації або у роботодавця – фізичної особи. Працівники, які працюють за сумісництвом, одержують заробітну плату за фактично виконану роботу. Важливе те, що із урахуванням норм ст. 102-

1 КЗпП [18], з липня 2022 р. на законодавчому рівні закріплено поняття «сумісництва» та основний принцип – оплачуваності роботи за сумісництвом. Крім того, можливість обмеження щодо сумісництва для окремих категорій працівників може встановлюватись у положеннях Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII [10]. Однак, виходячи зі змісту ч. 2 ст. 21 КЗпП [18], обмеження щодо сумісництва можуть передбачатися (1) законодавством, (2) колективним договором або (3) угодою сторін.

У рішенні Конституційного суду України від 06.10.2010 р. за № 21- рп/2010 (справа про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів) висловлено правову позицію, відповідно до якої викладацька діяльність розглядається як вид інтелектуальної і творчої діяльності. На конституційному рівні інакше унормовано питання щодо суміщення службової діяльності з іншою роботою членів Кабінету Міністрів України, керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, які мають право займатися викладацькою, науковою та творчою роботою у позаробочий час [20]. Усі ці особливості інтелектуальної сфери діяльності людини враховує чинний Закон України «Про запобігання корупції», який не встановлює адміністративної відповідальності для осіб, уповноважених на виконання функцій держави, за зайняття викладацькою, науковою, творчою діяльністю в робочий час. З метою ефективного використання державними посадовими особами робочого часу законодавцем можуть бути передбачені додаткові дозвільні механізми (регулятори), які унормовують їх участь у науковій і викладацькій діяльності не за основним місцем роботи, але не шляхом визнання цих дій корупційними і встановлення адміністративної відповідальності лише за сам факт здійснення її не в позаробочий час. Слід виходити з того, що будь-яке обмеження прав людини і громадянина повинне бути не тільки юридично обґрунтованим, а й соціально виправданим і адекватним [20].

Зазначимо, до викладацької діяльності належить діяльність із такими ознаками: (1) спрямована на формування знань, інших компетентностей, світогляду, розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, емоційно-

вольових та/ або фізичних якостей здобувачів освіти; (2) дозволені види оплачуваної діяльності суб'єктом здійснення відповідної діяльності є педагогічний (науково-педагогічний) працівник, самозайнята особа (крім осіб, яким така форма викладацької діяльності заборонена законом) або інша фізична особа на основі відповідного трудового або цивільно-правового договору; (3) правовою підставою здійснення такої діяльності є трудовий або цивільно-правовий договір; (4) суб'єкт, на якого спрямована відповідна діяльність, є здобувачем освіти в розумінні закону [9, с.63].

Викладацьку діяльність можуть здійснювати не тільки заклади освіти (юридичні особи приватного чи публічного права та фізичні особи – підприємці) та їх педагогічні чи науково-педагогічні працівники, а й будь-яка фізична особа. При цьому така діяльність може здійснюватися, у тому числі, як репетиторство, читання лекцій, проведення тренінгів, семінарів тощо. Звертаємо увагу, що викладацька діяльність не може здійснюватися на користь юридичних осіб, оскільки такі особи не є здобувачами освіти (п. 8 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про освіту») [9, с.64].

Висновок. З метою ефективного використання державними посадовими особами робочого часу законодавець передбачив додаткові дозвільні механізми (регулятори), які

унормовують їх участь у науковій і викладацькій діяльності не за основним місцем роботи, але не шляхом визнання цих дій корупційними і встановлення адміністративної відповідальності лише за сам факт здійснення її не в позаробочий час. Викладацька діяльність є видом інтелектуальної і творчої діяльності, що спрямована на одержання, поширення, використання нових знань, фахових навичок, їх практичне застосування.

Складовими конфлікту інтересів (реального, потенційного), виступають: (1) приватний інтерес, (2) дискреційні службові або представницькі повноваження (при цьому мають значення і професійні обов'язки публічного службовця, і його повноваження як керівника), (3) наявність суперечності між приватним інтересом та повноваженнями. Обмеження щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, які пов'язані із конфліктом інтересів для певних категорій публічних службовців, посадових осіб юридичних осіб публічного права а також посадових осіб сфери охорони здоров'я, діють по-різному, і це залежить від покладених на них функцій та завдань. Обмеження щодо сумісництва можуть передбачатися при запобіганні конфлікту інтересів: (1) законодавством (Закон України «Про запобігання корупції»), (2) колективним договором або (3) угодою сторін.

Список використаних джерел:

1. Shevchuk, O. Conflict of interest in the activities of judges in Ukraine and the European Union: a comparative legal study. O. Shevchuk, O. Lysodyed, N. Matyukhina, O. Babaieva, S. Davydenko. *Juridical Tribune Journal*. 2023. Vol. 13. Issue. 2. P. 261-282. DOI:10.24818/TBJ/2023/13/2.06.
2. Про Національну антикорупційну стратегію на 2011–2015 роки: Указ Президента України: від 21 жовтня 2011 року N 1001/2011. Офіц. вісн. України. 2011 р. №83. Ст. 3020.
3. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220. *Офіційний вісник України*. 2023. № 31. Ст.1685
4. Рівчаченко С.В. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів як спосіб протидії корупції: автореферат. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2017. 24 с.
5. Shevchuk O.M. Conflict of interests in the public services in Ukraine: administrative and legal regulation and problems of realization. Institutionalization of public relations in the fight against corruption: the experience of countries of Eastern and Western legal traditions (universal theoretical framework for the relevant anti-corruption law of Ukraine). Collective monograph. Volume 2. Tallinn: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2019. P. 407-427. 448 p.

6. Пантелеєв С. М. Адміністративно-правове регулювання антикорупційних заборон та обмежень у діяльності поліцейських в Україні: дисерт. ...докт. філософії за спец.: 081– Право. Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2021. 270 с.
7. Лупу А. К. Адміністративно-правове забезпечення дотримання антикорупційних обмежень в публічній службі України: дис. ... канд. юр. наук : 12.00.07. К. : ЗУНУ, 2021. 216 с.
8. Пастух І.Д. Поєднання публічної служби з іншими видами діяльності та конфлікт інтересів. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 2-2 (30). С. 64–68.
9. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції. Методичні рекомендації НАЗК від 21.10.2022 № 13. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Metodychni-rekomendatsiyi-vid-21.10.2022-13.pdf>.
10. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
11. Конституції України 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
12. Про статус народного депутата: Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 3. Ст. 17.
13. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-3. Ст.380.
14. Шевчук О.М. Професійна комунікативна компетентність студентів закладів вищої юридичної освіти: науково-термінологічний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С.348–351. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/81>.
15. Шевчук О.М. Професійна комунікативна компетентність студентів закладів вищої юридичної освіти: типологічні компоненти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С.341–344. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/82>.
16. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
17. Пастух І.Д. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у публічно-правових відносинах засобами адміністративного права. дисерт. ... на докт. юрид. наук. спец.: 12.00.07. НАВС. 2021. 518 с.
18. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
19. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 17. Ст.121.
20. Рішення Конституційного суду України від 06.10.2010 р. за № 21- рп/2010 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень законів України «Про засади запобігання та протидії корупції», «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» (справа про корупційні правопорушення та введення в дію антикорупційних законів). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-10#Text>.

References:

1. Shevchuk, O. Conflict of interest in the activities of judges in Ukraine and the European Union: a comparative legal study. O. Shevchuk, O. Lysodyed, N. Matyukhina, O. Babaieva, S. Davydenko. *Juridical Tribune Journal*. 2023. Vol. 13. Issue. 2. P. 261-282. DOI:10.24818/TBJ/2023/13/2.06.
2. Pro Natsionalnu antykoruptsiinu stratehiiu na 2011–2015 roky: Ukaz Prezydenta Ukrainy: vid 21 zhovtnia 2011 roku N 1001/2011. *Ofits. visn. Ukrainy*. 2011 r. №83. St. 3020.
3. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi antykoruptsiinoi prohramy na 2023-2025 roky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 4 bereznia 2023 r. № 220. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. 2023. № 31. St.1685
4. Rivchachenko S.V. Zapobihannia ta vrehuliuvannia konfliktu interesiv yak sposib protydia

koruptsii: avtoreferat. ... kand. yuryd. nauk. Zaporizhzhia, 2017. 24 s.

5. Shevchuk O.M. Conflict of interests in the public services in Ukraine: administrative and legal regulation and problems of realization. Institutionalization of public relations in the fight against corruption: the experience of countries of Eastern and Western legal traditions (universal theoretical framework for the relevant anti-corruption law of Ukraine). Collective monograph. Volume 2. Tallinn: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2019. R. 407-427. 448 p.

6. Panteleiev S. M. Administratyvno-pravove rehuliuвання antykoruptsiinykh zaboron ta obmezhen u diialnosti politseyskykh v Ukraini: dysert. ...dokt. filosofii za spets.: 081– Pravo. Odeskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav, Odesa, 2021. 270 s.

7. Lupu A. K. Administratyvno-pravove zabezpechennia dotrymannia antykoruptsiinykh obmezhen v publichnii sluzhbi Ukrainy: dys. ... kand. yur. nauk : 12.00.07. K. : ZUNU, 2021. 216 s.

8. Pastukh I.D. Poiednannia publichnoi sluzhby z inshymy vydamy diialnosti ta konflikt interesiv. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 2-2 (30). C. 64–68.

9. Shchodo zastosuvannia okremykh polozhen Zakonu Ukrainy "Pro zapobihannia koruptsii" stovsno zapobihannia ta vrehuliuвання konfliktu interesiv, dotrymannia obmezhen shchodo zapobihannia koruptsii. Metodychni rekomendatsii NAZK vid 21.10.2022 № 13. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/10/Metodychni-rekomendatsiyi-vid-21.10.2022-13.pdf>.

10. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1700-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

11. Konstytutsii Ukrainy 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141.

12. Pro status narodnoho deputata: Zakon Ukrainy vid 17.11.1992 r. № 2790-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1993. № 3. St. 17.

13. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. 2017. № 38-3. St.380.

14. Shevchuk O.M. Profesiina komunikatyvna kompetentnist studentiv zakladiv vyshchoi yurydychnoi osvity: naukovy-terminolohichniy analiz. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2022. № 12. S.348–351. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-12/81>.

15. Shevchuk O.M. Profesiina komunikatyvna kompetentnist studentiv zakladiv vyshchoi yurydychnoi osvity: ty polohichni komponenty. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2023. № 1. S.341–344. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/82>.

16. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 07.12.1984 r. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

17. Pastukh I.D. Zapobihannia ta vrehuliuвання konfliktu interesiv u publichno-pravovykh vidnosnyakh zasobamy administratyvnoho prava. dysert. ... na dokt. yuryd. nauk. spets.: 12.00.07. NAVS. 2021. 518 s.

18. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

19. Pro oplatu pratsi: Zakon Ukrainy vid 24.03.1995 r. № 108/95-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1995. № 17. St.121.

20. Rishennia Konstytutsiinoho sudu Ukrainy vid 06.10.2010 r. za № 21- rp/2010 u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen zakoniv Ukrainy "Pro zasady zapobihannia ta protydii koruptsii", "Pro vidpovidalnist yurydychnykh osib za vchynennia koruptsiinykh pravoporushen", "Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo vidpovidalnosti za koruptsiini pravoporushennia" (sprava pro koruptsiini pravoporushennia ta vvedennia v diiu antykoruptsiinykh zakoniv). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-10#Text>.